

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 304

Братусь І. В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

Гунька А. М.,

викладач, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСЛЯЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ

Проаналізовані основні чинники, що впливають на трансляцію соціального досвіду. Визначені головні напрямки осмислення функції трансляції соціального досвіду в культурі.

Ключові слова: культура, освіта, історія, університет, соціальний досвід.

Для людей у всьому світі проблема трансляції соціального досвіду не полишає своєї актуальності – цілі культурні пласти «вимиваються», значні набутки назавжди втрачаються.

Сьогодні прийнято порівнювати функції культури з ролями. Зазначається, що «Функції культури – це сукупність ролей, які виконує культура по відношенню до людської спільноти» [3, с. 56]. При цьому зазначається, що всі функції культури соціальні. Тобто всі індивідуальні прояви людської життєдіяльності відображаються в колективній спільноті окремими траєкторіями активності. Чільне місце займає соціальне середовище, що формує відповідне культурне оточення. Науковці виділяють п'ять основних функцій культури [3, с. 56]. Ми наведемо їх нижче. Варто відзначити, що їх визначення часто варіюється (якісно та кількісно). Це пояснюється тим, що власне теоретично намагаються осмислитися багатогранні соціальні, психологічні, історичні та інші колосальні за своїми масштабами процеси. Безумовно, що в цьому розмаїтті лише почасти вихоплюються знакові (саме «функціональні» системи).

На першому місці прийнято ставити саме функцію трансляції соціального досвіду. Вона полягає в послідовній передачі інформації молодшому поколінню. Ця функція забезпечує безперервність соціального досвіду при зміні поколінь, донесення інформації крізь пласти різних епох.

Регулятивна (нормативна) функція – полягає у використанні моралі та права, в формуванні цих писаних і неписаних законів: «Саме культура визначає соціальну та індивідуальну поведінку людини, її соціальну роль то соціальний статус. Таким чином, регулятивна функція забезпечує самозбереження культури, суспільства, індивіда» [5, с. 110]. **Пізнавальна** (гносеологічна) функція – накопичення знань, вироблення механізмів пізнання світу. Культура – це своєрідна соціальна та

інтелектуальна пам'ять людства. **Ціннісна** (аксіологічна) функція – розподіляє (не завжди чітко) добро/зло, естетичні цінності. Кожна людина має свою систему цінностей. Ця система перебуває у динаміці – вікові та інші фактори значно цьому сприяють. Те, що ми цінували в дитинстві часто відправляється на смітник. Особливо ця система переглядається в агресивному, ворожому середовищі. Саме під час екстремальних ситуацій ми можемо спостерігати «справжню» систему цінностей людини, «чим вона дихає».

Комунікативна (інтегративна) функція – процес спілкування та зв'язків, визначається вертикальна та горизонтальна комунікація. Безумовно, що ця функція тісно пов'язана з мовою.

Ще ми можемо згадати декілька функцій культури:

– **ігрова** (допомагає виявити справжнє людське ество у штучно створених умовах; потім знання про цю сутність може бути використане в реальному житті);

– **рекреативна** (допомагає людині відновитися, зібратися з думками, зануритися у відновлюючий релакс);

– **адаптивна** (допомагає прилаштуватися людині у оточуючому світі);

– **семіотична** (допомагає сприйняти культуру як систему знаків; наприклад, наука, музика, література, мова – мають свою систему знаків, їх необхідно засвоїти для повного розуміння того чи іншого компоненту культурної системи);

– **виховна** (допомагає сформувати гідну людину, використовуючи кращі набутки культури у своєрідному балансі (БАТЬКИ–ШКОЛА–ВУЛИЦЯ); Ніколя Шамфор: «Виховання повинно спиратися на дві основи – моральність і розсудливість: перша підтримує добродієність, друга захищає від чужих недоліків. Якщо піддунтям виявиться тільки моральність, ви виховаєте одних роззяв або мучеників; якщо тільки розсудливість – одних прагматичних егоїстів»).

Окремо варто відзначити **цілевизначальну** функцію. Саме вона допомагає мобілізувати наявні людські ресурси в досягненні мети, розібратися в складнощах сучасного інформативного потоку. Вітчизняні дослідники мають ставити реальні цілі та шукати шляхи їхнього досягнення.

Передача соціального досвіду не може бути простою, це дуже складна система із багатьма непередбачуваними факторами. Одні інформативні потоки намагаються «підняти», інші – приховати. Але прямі зусилля (особливо офіційні) мають здебільшого зворотній ефект – намагання підняти призводить до відрази і забуття, спроби замовчувати – викликає широке та глибоке зацікавлення. Знання людської психіки необхідне для якісного впровадження знань, для ефективного культивування суспільного досвіду. Тільки щаслива (успішна) комбінація

низки факторів призводить до очікуваного результату. А штучні спроби приреченні на фіаско.

При передачі соціального досвіду важливу роль також відіграє обізнаність в сутності явищ. Сьогодні в тренді стали інформаційні технології (інформаційно-комп'ютерні), що змусило людей зосередити увагу на суцільному переходу в «цифровий світ». Але подібне захоплення без розуміння внутрішньої природи цифрових процесів призводить до звичайного калькування у віртуальному просторі застарілих методів. Це природно – тільки носії нового досвіду можуть правильно використовувати здобутки сучасності. Безумовно, що молоде покоління опиняється в кращому становищі – для них технології вже не «диковинка», вони з ними органічно співіснують в єдиній комфортній «екосистемі». Для людей більш поважного віку комп'ютеризація всіх сфер людського життя містить певний окрас ворожості, змушує частіше переосмислювати чимало життєвих позицій. При цьому кількісний і якісний досвід минулого стає значною перевагою при якісному вивченні ІКТ. При цьому необхідно здолати стереотипи мислення, витратити минаючий біологічний час на засвоєння абсолютно нових знань. Ми все ще відштовхуємося від **МОЖЛИВОСТІ** це зробити, що зовсім не є доконаним фактором для окремих людей. Змушені визнати практичну **НЕЗДАТНІСТЬ** значної верстви населення перебудувати свою свідомість до часу свого «згасання».

Тому на нашу часність часто наповнюється потворними викидами карго-культури. Примітивізація технологічної складової завдає великої шкоди – дискредитує в очах громадськості справжню ефективність «новітнього» часу. Завдання сучасної функції трансляції соціального досвіду полягає у виробленні життєздатних механізмів передачі наробків людства. Від цього залежить яка саме кількість здобутків попередніх епох буде засвоєно прийдешніми поколіннями. І задача це далеко не з легких.

Від загальних функцій культури можна розглянути більш звужений аспект – культуру організації. В. Співак зазначає, що «на різних стадіях еволюції культури організації виникають свої можливості для змін. Це пояснюється зміною функції культури в залежності від стадії розвитку» [6, с. 204]. вчений доводить, що на різних стадіях організаційного розвитку культура виконує різні функції. Це спричиняє своєрідні зміни. На першому етапі формування організації культура виконує позитивну функцію. На стадії середнього віку організації культура урізноманітнюється, утворюються субкультури. На стадії зрілості та занепаду культура стає часто дисфункціональною [6, с. 204–205]. Тобто на мікрорівні легше відстежити визначальні фактори.

Ми лише окреслили головні фактори трансляції соціального досвіду. Безумовно, що в подальших розвідках ми повернемося до цієї теми більш докладно.

Список використаних джерел

1. Братусь І. В. Сучасні технології збереження історичної спадщини України [Текст] / І. В. Братусь, З. М. Сverdlik // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Науковий вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Українська АН. – К.: Видво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 68 (№1). – С. 249–252.

2. Гіоргадзе Г. Культурологія для вищих мистецьких навчальних закладів: Навч.-метод. посібник / Г. Гіоргадзе; Київ. держ. ін-т

декор.–приклад. мистец. і дизайну ім. М. Бойчука. – Л.: ЗУКЦ, 2011. – 135 с.

3. Драч Г. В., Штомпель О. В., Штомпель Л. А., Королев В. К. Культурологія: учебник для студентов высших учебных заведений / [Г. В. Драч и др.]. – СПб.: Питер, 2013. – 384 с.

4. Історія і теорія світової культури: європейський контекст: навчальний посібник для студентів вузів / І. В. Лосев. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.

5. Культурологія: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / [А. С. Конверський та ін.; за ред. А. С. Конверського]. – Х.: Фоліо, 2013. – 862 с.

6. Спивак В. А. Организационная культура / В. А. Спивак. – СПб.: Нева: Нева-Экономикс, 2004 (ПФ Красный пролетарий). – 221 с.

References

1. Bratus I. V. Suchasni tehnologiyi zberezhennya istorichnoyi spadshini Ukraini [Tekst] / I. V. Bratus, Z. M. Sverdlik // Gileya. Istorichni nauki. Filosofski nauki. Politichni nauki: Naukovij visnik: zb. nauk. prac / Nac. ped. un.-t im. M. P. Dragomanova, Ukrayinska AN. – K.: Vidvo NPU im. M. P. Dragomanova, 2013. – Vip. 68 (№1). – S. 249–252.

2. Giorgadze G. Kulturologiya dlya vishih misteckih navchalnih zakladiv: Navch.-metod. posibnik / G. Giorgadze; Kiyiv. derzh. in-t dekor.–priklad. mistec. i dizajnu im. M. Bojchuka. – L.: ZUKC, 2011. – 135 s.

3. Drach G. V., Shtompel O. V., Shtompel L. A., Korolev V. K. Kulturologiya: uchebnik dlya studentov vysshih uchebnyh zavedenij / [G. V. Drach i dr.]. – SPb.: Piter, 2013. – 384 s.

4. Istoriya i teoriya svitovoyi kulturi: yevropejskij kontekst: navchalnij posibnik dlya studentiv vuziv / I. V. Losyev. – K.: Libid, 1995. – 224 s.

5. Kulturologiya: Pidruchnik dlya stud. vish. navch. zakl. / [A. Ye. Konverskij ta in.; za red. A. Ye. Konverskogo]. – H.: Folio, 2013. – 862 s.

6. Spivak V. A. Organizacionnaya kultura / V. A. Spivak. – SPb.: Neva: Neva–Ekonoms, 2004 (PF Krasnyj proletarij). – 221 s.

Bratus I. V., Ph.D. in Philology, Associate Professor, Department of Fine Arts, Institute of the Arts of Borys Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Gunka A. M., teacher, Department of Fine Arts, Institute of the Arts of Borys Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Modern aspects of the translation of social experience

The main factors influencing the translation of social experience are analyzed. The main directions of comprehension of the function of translation of social experience in culture are determined.

Keywords: culture, education, history, university, social experience.

* * *

УДК [94+902(477.82/.81)](093)«1/12»

Сорока Ю. М.,

доктор історичних наук, професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), aspirantura_ist@ukr.net

Волинська земля у писемних та археологічних джерелах (середина I тисячоліття – XIII століття)

Розглянуті питання джерельної бази дослідження розвитку Волинської землі, з її особливостю, історичною стабільністю та геополітичними факторами в процесі їх становлення та завершення. Для відтворення історії, господарчої діяльності та культури населення краю використані писемні й археологічні джерела. Писемні джерела поділяються як на нарративні